

theremin - *hudobný nástroj* theremin zostrojil v roku 1919 Lev Sergejevič Termen a je to prvý elektronický nástroj vôbec a prvý, na ktorý sa hrá bez toho, aby sa ho človek dotýkal; je to vlastne oscilátor - drevená skrinka s dvoma anténami; vzdialenosťou rúk od jednej človek ovláda amplitúdu (hlasitosť) a vzdialenosťou rúk od druhej kontroluje frekvenciu, teda výšku tónu; pôvodne sa na theremine dali ovplyvňovať len tri zo štyroch základných vlastností tónu, teda výška, dĺžka a sila; sám *Lenin* dal zostrojiť a po celom Sovietskom zväze rozposlať 600 kusov tohto zariadenia; v roku 1927 odišiel L. Termen do USA, kde si dal tento objav patentovať; vyrába sa dodnes, pričom najznámejším výrobcom je spoločnosť Moog a novodobé modely už umožňujú meniť tiež farbu zvuku a sú vybavené aj výkonnými zosilňovačmi; zvuk thereminu je charakteristický silným vibratom a glissandom a asi najviac zo všetkých nástrojov pripomína ľudský *hlas*; používali ho najmä skladatelia vážnej hudby, ale objavil sa aj v nahrávkach takých kapiel ako Led Zeppelin, Portishead či Plastic People of the Universe

<http://www.folk.sk/?q=clanok/theremin-mimoriadne-originalny-hudobny-nastroj>

Hra na thermin

<https://www.youtube.com/watch?v=IY7sXKGZl2w>

theriomorfizmus - *teriomorfizmus*

theriomorfný štýl - *štýl teriomorfný*

Thermopyly - úžina v strednom Grécku, ktorou viedla cesta z *Thesálie* a ktorú 480 pr.Kr. bránila únia gréckych mestských štátov pod vedením *Sparty*; Spartania bojovali do posledného muža presile vojsk perzského kráľa Xerxesa I.; svojou hrdinskou smrťou sa v bitke preslávil spartský kráľ Leonidas I.; pozri *grécka antická kultúra*

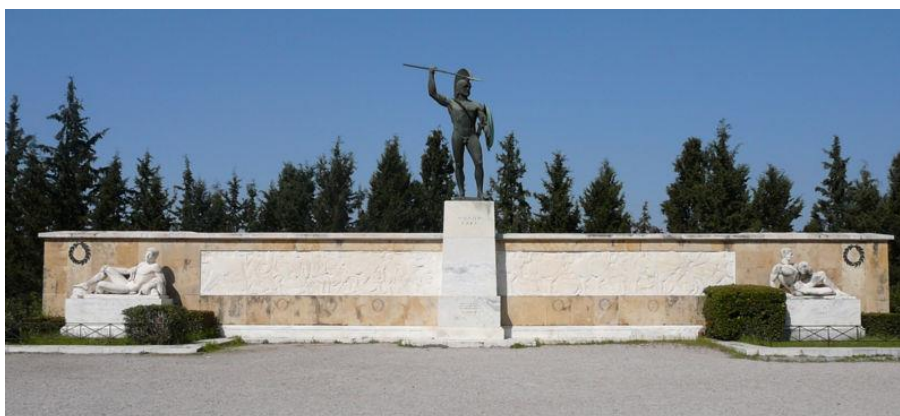
http://az.wikipedia.org/wiki/%C5%9E%C9%99kil:Jacques-Louis_David_004_Thermopylae.jpg

J.-L. David: Termopyly

Leonidasov monument

Leonidasov monument (celkový pohľad)

thermy - termy

Thersandrus - lat.; gréc. *Tersandros*

Thesália - lat.; historické územie v severovýchodnom Grécku medzi pohorím Pindos a Egejským morom a na severe s posvätnou horou *Olymp*; najväčší rozkvet v 6.st.pr.Kr.; pozri *Achajovia*, *egejská kultúra*; *Poseidón*, *Lapithovia*, *Pieridky*, *Sparta*, *Tempe*; *Ixión*, *Filoktétés*, *Peliás*, *Iolka*, *Iáson*, *Koronida*; *grécka antická kultúra*; *Zlatý osol*

thesauros - gréc. *θησαυρός*/thesauros – „poklad“

-*pokladnica* budovaná v gréckych antických mestách na *posvätných okrskoch*; určená na ukladanie kultových predmetov a *votívnych* darov božstvám; thesauros mal zvyčajne tvar pozdĺžneho antového chrámu s pronaom; pozri *pokladnica Átreova*, *pokladnica Minyasova*

www: thesaury v *Delfách* a *Olympii* boli postavené v 8.-5.st.pr.Kr.; Olympia má trinásť stavieb, jedna bola postavená v časoch tyrana Gela, ďalšia obyvateľmi Megary; thesaury v Delfách majú väčšiu architektonickú rozmanitosť ako v Olympii; svätyňa v Delos, postavená za tým istým účelom, sa volá jednoducho *oikoi* – „dom“

<http://de.wikipedia.org/wiki/Thesauros>

Aténina pokladnica v Delfách

Theseion - dobre zachovalý *dórske* chrám typu *peripteros* z 5.st.pr.Kr.; podľa počtu stĺpov na priečelí ide o *hexastylos*; stavba sa nachádza na severozápadnej strane *agory* v *Aténach*; chrám je zasvätený bohu kováčstva *Hefaistovi*; architekt neznámy, ale zrejme ide o rovnakého, ktorý postavil chrám na myse Sounion a chrám boha *Áresa* na *agore* v *Aténach*; pozri *grécke chrámy*; *Minotauros*

Theseus - gréc. Θησεύς/Theseús; tiež Teseus, Tezeu; lat. Theseus

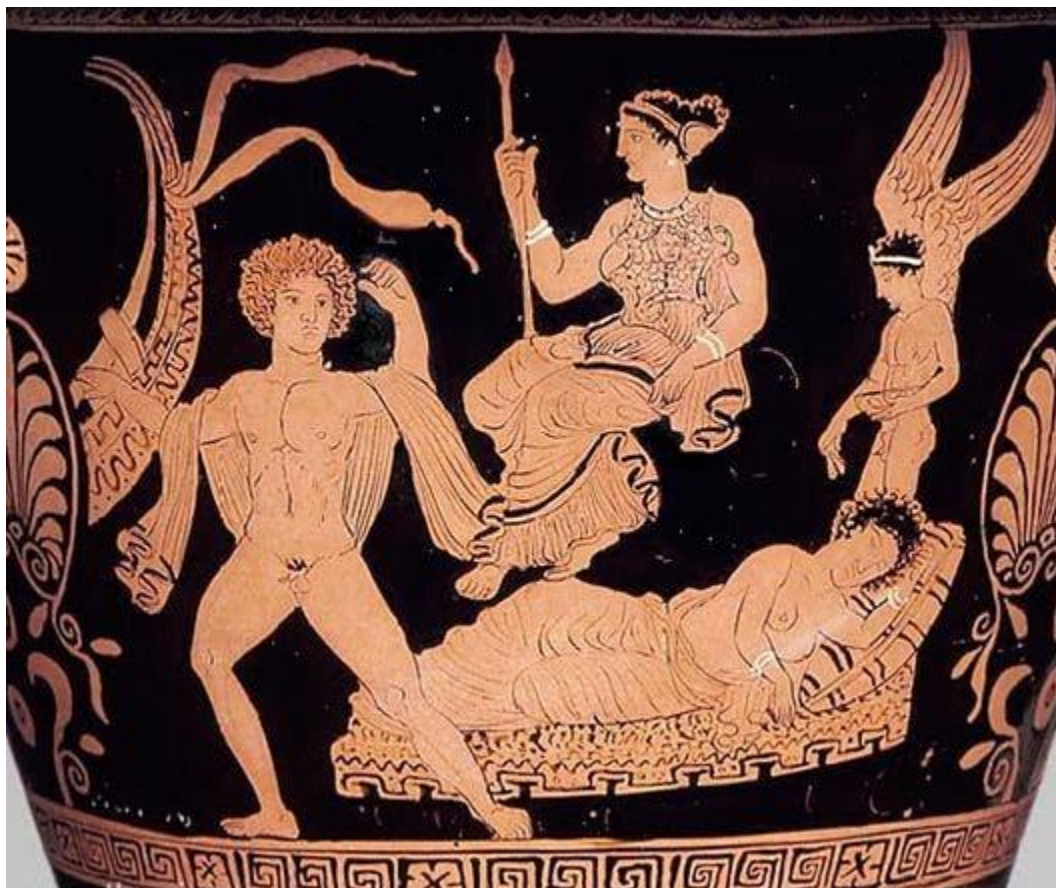
-v *gréckej mytológii* hrdina, nevlastný syn aténskeho kráľa *Aigea* (podľa povesti bol jeho skutočným otcom *Poseidón*) a vnuk *Pitea*; Theseovou matkou bola Piteova dcéra *Aitra*, ktorá bola Aigeovou manželkou, alebo podľa inej verzie iba milenkou; Theseus označovaný ako jeden z najväčších hrdinov gréckych báji, porovnávaný s *Heraklom*, s ktorým neraz spoločne bojoval, napr. s *Amazonkami*; Theseus sa dobrovoľne prihlásil oslobodiť *Attiku* od rôznych škodcov, napr. sa prihlásil sa medzi vybraných siedmich mládencov určených pre obludu *Mínotaura*; v kresťanstve spĺýva Theseus s *Kristom*; pozri *Labyrint*, *Mínos*, *Ariadna*, *Argonauti*, *Hádes*, *Peiritoos*, *Médea*, *Prokrustes*, *Antiopé*, *Hippolytos*, *Faidra*, *Helena*, *Oidipus*

Zamarovský: Theseus sa narodil v Troizene a keď jeho otec Aigeus odchádzal do *Atén* za vladárskymi povinnosťami, zanechal mu iba meč a sandále, ktoré zavalil ťažkým kameňom; rátal s tým, že keď syn dospeje, bude mať dosť síl kameň odvaliť; ledva dospel, prvá cesta šestnásťročného Thesea viedla do Atén, kde mal byť v budúcnosti zákonným kráľom; nechcel však prísť bez slávy, preto si vybral dlhšiu cestu po súši, aby mohol vykonať nejaký hrdinský čin; hneď za hranicami Trizena a Epidauru streto chromého obra *Perifeta*, ktorý zabíjal pocestných železným kyjakom; Theseus mu kyjak zobral a udel ho ním, že viac nevstal; na Istme stretol Theseus zbojníka *Sinida*, ktorý chytal pocestných a priväzoval ich na proti sebe ohnuté vrcholce borovic; keď ich uvoľnil a stromy s vyrovnali, nešťastníka roztrhali; Theseus ho premohol a naložil s ním rovnako ako jeho obeti; na pamiatku tohto svojho víťazstva založil *isthmické hry*; v Krommyone zabil na prosbu roľníkov obrovskú divú *sviňu*, ktorá ničila úrodu (porovnaj *kalydonského kanca*); bolo to monštrum, ktorého otec bol stohlavý *Tyfon* a matkou *Echidna*; potom oslobodil megarský kraj od zbojníka *Skeirona*, ktorý číhal na pocestných pod skalou nad morom a prikazoval im, by si odložili veci a umyli mu v blízkej studničke nohy; Theseus ho ochotne počúvol a keď mu Skeiron nastavil nohy, chytil ho za ne a veľkým oblúkom ho prehodil cez seba do hĺbín; pri Eleuzíne podstúpil Theseus zápas so silákom *Kerkyonom*, podobne ako Herakles zápas s *obrom Antaiom*; Kerkyon nútil každého, kto prišiel do jeho kraja, aby s ním bojoval na život a na smrť; Theseus výzvu prijal a Kerkyona zabil; keď sa Theseus ponáhlal do Atén, v samotnej *Attike* pri rieke Kefise mu zastúpil cestu lupič *Damastes*, známy viac pod menom *Prokrustes*, čiže Napínač, ktorý pozýval k sebe pocestných a potom im na svojom lôžku odsekol nohy, keď prečnievali, alebo napínal telo, keď nedosahovali; Theseus s ním naložil rovnakým spôsobom: nakoľko Prokrustes prečnieval o hlavu, odsekol mu ju; keď sa Theseus dostal do Atén, jeho otec bol už starý a svojho syna nespoznal; spoznala ho však čarodejnica *Medeia*, ktorá opantala kráľa sľubmi, že ak sa s ňou ožení, urobí ho opäť mladým; z obáv pred Theseom prehovorila starého kráľa Aigea, aby syna otrávil; pri hostine kráľ zazrel Theseov meč a jeho sandále a spoznal svoje dary; preklial Medeiu, vyhnal ju a ustanovil Thesea za svojho nástupcu; k mestu však pritiahlo päťdesiat synov Aigeiovho mladšieho brata *Pallasa* s veľkým vojskom; Theseus sa postavil na čelo a zvíťazil nad nepriateľom; potom sa pobral na ďalšiu výpravu za hrdinstvami pre vlastnú slávu a blaho ľudu; zabil *erymatnského diviaka*, ktorého predtým chytil Herakles a doviedol kráľovi *Eurystheovi* ako svoju štvrtú úlohu z dvanástich úloh (pozri *dodekathlos*); Eurystheos si chcel pôvodne Heraklom chyteného býka ponechať, ale keď zistil, aký je zúrivý, vypustil ho na slobodu; keď sa Theseus vrátil do Atén, mesto bolo vo veľkom smútku, lebo už tretí raz prišli poslovia krétskeho kráľa *Mínoa*, ktorú musel Aigeus každých deväť rokov platiť (podľa inej verzie každý rok) za to, že zabil Mínoovho syna *Androgea*, lebo nevedel premôcť zlosť, keď Androgeos porazil na aténskych hrách domácich pretekárov; daň tvorilo sedem mládencov a sedem dievčat; Mínos ich predhadzoval oblude *Mínotaurovi*, ktorú mal zatvorenú v knosskom *labyrinte* (pozri *Knossos*); od tejto dane mohla Atény oslobodiť iba smrť obludy; Theseus sa podujal na výpravu proti Mínotaurovi spolu s ostatnými a vopred sa dohodol s otcom, že ak zvíťazí, stiahne čierne plachty a vyvesí biele; po priplávaní na Kréte sa Mínos pýtal Thesea, kto je jeho otcom a ten odpovedal, že boh mora *Poseidon*; Mínos mu neveril, hodil do mora zlatý prsteň a vyzval Thesea, aby ho s pomocou svojho božského otca vylovil; Theseus v skúške obstál, lebo Poseidonova manželka *Amfitrite* prsteň vylovila a vrátila ho; do Thesea sa zaľúbila Mínoova dcéra *Ariadna*, ktorá mu tajne pomáhala zvíťaziť nad Mínotaurom; doniesla mu čarovný meč pre boj s obludou a kľbko nítí, aby ho mohol na ceste labyrintom rozmotávať a potom sa vrátiť späť; Theseovi zanechal aténskych zajatcov pri vstupe do labyrintu a ďalej pokračoval sám; v ťažkom boji zvíťazil nad Mínotaurom, chytil ho za rohy a preklal mečom a potom sa pomocou kľbka vrátil k ostatným; rýchlo nasadli na loď, poprerážali krétskym lodiam v prístave dná a rýchlo prchali z Kréty aj s Ariadou; po zastávke na ostrove Naxos, kde doplnil zásoby vody a odpočinul si, pokračoval ďalej bez Adriady, lebo sa mu vo sne zjavil boh

Dionýzos a rozkázal Ariadne, aby zostala na ostrove, lebo sa s ňou chce oženiť; podľa inej verzie ju Theseus na ostrove pre samý chvat zabudol; podľa inej verzie ju tam nechal úmyselne, lebo sa mu zapáčila Adrianina mladšia sestra *Faidra*; Adriana sa potom skutočne stala Dionýzovou manželkou a Theseus sa neskôršie oženil s Faidrou; ako sa Theseus ponáhlal do Atén, zabudol vymeniť čierne plachty za biele a keď ich videl jeho otec Aigeus, vrhol sa v zúfalstve z pobrežnej skaly do mora, ktoré sa od tých čias po ňom volá *Egejské more*; Theseus sa stal aténskym kráľom, ale stále túžil po nových dobrodružstvách; vypravil sa s *Iasonom* do *Kolchidy* pre *zlaté rúno* (podľa inej verzie sa tejto výpravy zúčastnil skôr), s hrdinom *Meleagrom* sa vybral na lov *kalydonského diviaka*, s *Heraklom* odišiel do vojny proti *Amazonkám*; ich kráľovnú *Antiope* daroval Herakles Theseovi; keď sa doňho zaľúbila, postavila sa proti svojim družkám, ktoré ju chceli oslobodiť, a v boji zahynula; Theseus potom vládol v Aténach, kým ho nevyprovokoval k vojne lapitský kráľ *Peiritoos*; Theseus vyzval Peiritooa na osobný súboj, ale nakoľko ani jeden nebol porazený, uzavreli zmluvu o priateľstve; keď sa Peiritoos žení s dcérou kráľa *Buta*, *Hippodameiou*, okrem gréckych hrdinov ako bol Herakles a Theseus pozval aj Kentaurov; keď sa Kentauri opili, ich vodca *Eurytion* s vrhol na *Hippodameiu* a to isté urobili aj ostatní Kentauri; Gréci sa postavili na obranu lapitských žien, hoci nemali zbrane v hodovnej sieni; hádzali teda do nich ťažké poháre a stoličky a bili sa holými rukami (pozri *kentauiromachia*); napokon Kentauri podľahli a väčšina z nich zahynula; po návrate do Atén sa Theseus oženil s Faidrou, ale nebolo to šťastné manželstvo, lebo Faidra sa zaľúbila do *Hippolyta*, syna Thesea a kráľovnej Amazoniek Antiope (ich láska skončila Hippolytovou smrťou a Faidrinou *samovraždou*); po tom, čo sa Theseus stal vdovcom a vdovcom sa stal po čase aj Peiritoos, rozhodli sa, že si nájdu novú manželku; spoločne zatúžili po krásnej *Helene* zo Sparty (pre ňu neskôr vznikla *Trojská vojna*) a uniesli ju; ako priatelia žrebovali, komu pripadne a Theseus vyhral a priviedol Helenu do Atén; Peiritoos žiadal od Thesea, aby mu pomohol dostať za manželku bohyňu *Persefone*, manželku vládcu podsvetia; hoci mu to Theseus vyhováral, napokon obaja išli do podsvetia, kde ich Hádes posadil na kamennú stoličku, ku ktorej prirástli; Peiritooa už nikdy nepustil, ale Thesea a po čase vyslobodil Herakles; Helenu zatiaľ uniesli z Atén jej bratia *Kastor* a *Polydeukes* a za trest zrúcali aténske hradby a vládu v meste odovzdali Theseovmu nepriateľovi *Menesteovi*; po návrate z podsvetia sa Theseus stal vyhnancom a znepriatelil si najvyšších bohov; nemohol sa vrátiť do Atén a odišiel na ostrov Euboia, kde mu patrila časť územia; chcel nájsť svojich synov *Demofoóna* a *Akamasa*, ktorí sa na strane Grékov zúčastnili Trojskej vojny, aby oslobodili Theseovu matku Aitru, ktorú si Helena zobrala z Atén ako slúžku; mu po urážke Hádesa, Diovho brata, už Theseovi šťastie neprialo; na územie Euboi vstúpil kráľ *Lykomedes* s nárokmi na územie; vyzval Thesea, aby o tom rokovali; vyviedol ho na vysokú skalú a v nestráženej chvíli ho zhodil do mora a Theseus sa utopil

<http://it.wikipedia.org/wiki/Teseo>

<http://sk.wikipedia.org/wiki/Th%C3%A9seus>

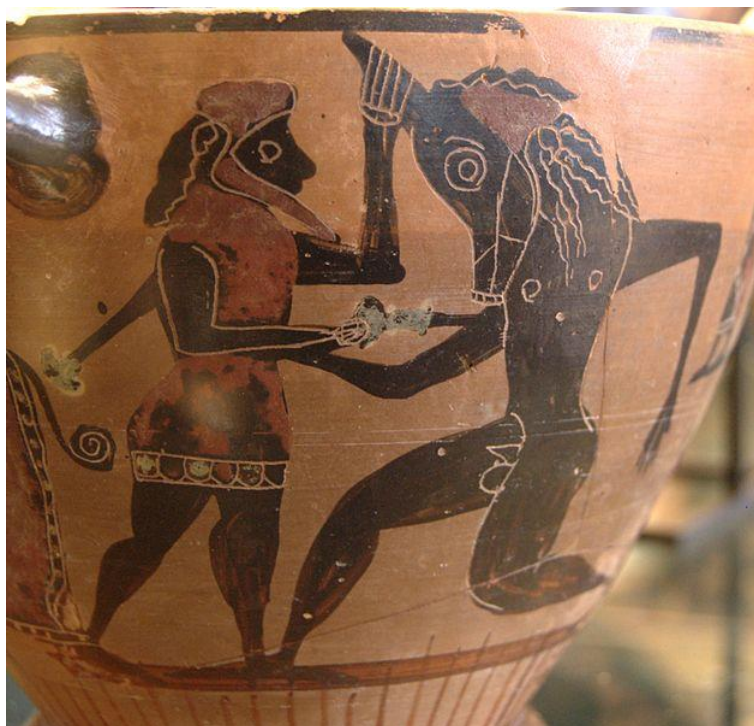

Theseus opúšťa Ariadnu na ostrove Naxos (apúlsky červeno figurový stamnos, 400-390 pr.Kr.)

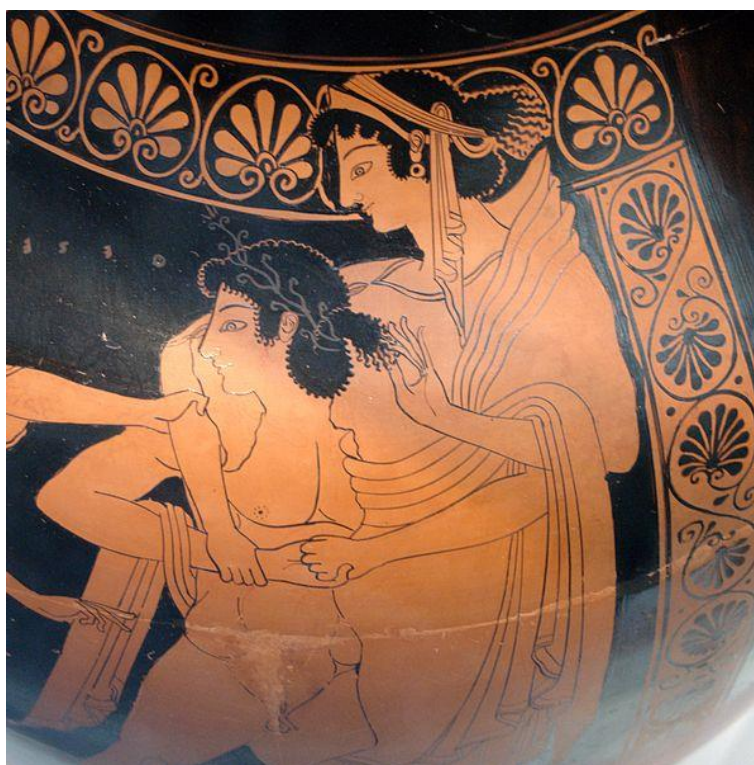

Theseus zabíja Mínotaura (čierno figurová keramika)

Theseus zabíja Mínotaura ((čierno figurová keramika)

Maliar Euthymides: Theseus odvádza Helenu (červeno figurová keramika, 510 pr.Kr.)

Theseus zabíja Mínotaura (rímska mozaika)

B. Baldini: Theseus a Ariadna (rytina, 15.st.)

N.-G. Brenet: Aetra ukazuje svojmu synovi Theseus miesto, kde skryl jeho otec svoje zbrane (1768)

N.-G. Brenet: Mladý Theseus hľadá zbrane svojho otca (1769)

L. de La Haye: Theseus a Aetra

L. Corinth: Dionýzos prichádza za Ariadnou na ostrov Naxos (1913)

thesmofórie - grécke sviatky *plodnosti*; v *Aténach* bolo zvykom položiť ženám do postele vrbové vetvičky, aby odháňali domnelých *hadov* (alebo azda prilákali hadovitých démonov plodnosti); pozri *grécke antické sviatky, grécka antická kultúra; anasyrma*

Thespis z Ikarie - gréc. Θέσπις/Thespis

www: staroveký grécky herec zo 6.t.pr.Kr. považovaný za zakladateľa prvých divadelných foriem; na jarných dionýziách uviedol na javisko prvého herca (*protagonistu*), ktorý vyprával dej príbehu; Thespis zaviedol dialóg medzi hercom a zborom (*chórom*); hercom bol vždy muž, ktorý hral aj ženské role; Thespis prestal používať drevenú *masku* a zaviedol do divadla masku vyrobenú z pomalovanej látky a sadry, ktorá zosilňovala hercov hlas a uľahčovala divákovi počúvanie; obuv s vysokými podošvami spolu s farebným kostýmom, opásaným vysoko nad pásom, mali napomáhať tomu, aby herca bolo vidieť aj zo zadných radov hľadiska; pozri *grécke antické divadlo*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Tespi>

N. Pisano: Thespis na voze

Thestios - gréc. Θέστιος/Thestios; tiež Testios; lat. Thestius

www: aitólský kráľ, syn kráľa *Agénora* alebo boha vojny *Área*; mýty neuvádzajú žiadne jeho hrdinské činy ani zásluhy; bol však otcom významných postáv; jeho dcéra *Althaia* sa stala matkou hrdinu *Meleagra*; dcéra *Léda* potom bola matkou synov *Kastora* a *Polydeuka* a dcér *Klytaimnestrý* a *Heleny*, ktorá sa stala príčinou *Trojskej vojny*; mal tiež synov *Plexippa*, *Toxea*, *Ifikla* a *Eurypyla*, ktorí sa ničím zvláštnym nevyznamenal; Thestios poskytol útočisko *Tyndareovi* zo *Sparty*, keď bol vyhnaný svojím bratom

<http://it.wikipedia.org/wiki/Testio>

theta - písmeno *gréckej abecedy*: Θ θ

Baleka: *písmový symbol* z gréckeho písmena, symbol *smrti*; týmto symbolom v *antike* napr. označovaní vojaci, ktorí padli, zatiaľ čo tí čo prežili boli označovaní písmenom *tau* (pozri *kríž tau*); ak pretína vodorovná čiarka *majuskulu* thety θ, je obrazne chápaná ako smrtiaci šíp; na antickej mozaike *gladiátorského zápasu* (Borghese) je pri hlave ležiaceho muža symbol thety na znamenie smrti; pozri *diabol*

Thetis - gréc. Θέτις/Tethis; tiež Tetis; lat. Tethis

-v *gréckej mytológii* najznámejšia z *Nereíd*, dcér morského boha *Nerea* a jeho manželky *Doris*; na radu *Promethea* vydatá za smrteľníka, hoci sa páčila samotnému *Diovi* a chcel sa s ňou oženiť; potom by však jej syn prevýšil otca a stal by sa príčinou jeho pádu; preto Zeus od sobáša upustil; Tetis bola matkou najväčšieho bojovníka a hrdinu *Trojskej vojny* - *Achilla* (pozri *Peleas*);

nezraniteľnosť svojmu synovi zaistila kúpeľom v Styx a zakalením nad ohňom; Peleas ju však pristihol a domnieval sa, že chce jeho syna zabiť, lebo ho splodila zo smrteľníkom; skôr, ako mu to mohla vysvetliť, vrhol sa na ňu s mečom, ale Tethis pred ním utiekla a už nikdy sa k nemu nevrátila; s Titánom Okeánom mala bohyňu Peitho; pozri *bohovia vodní, Poseidón*; porovnaj Titánku Tethys

www: veštba Diovi prezradila, že syn bohyně Thetis bude silnejší ako jeho otec; preto ani on ani žiadny iný z bohov si ju nechcel zobrať za ženu; Zeus rozhodol, že ju vydá za smrteľníka, a hoci s tým Tethis nesúhlasila, jeho vôli sa nemohla priečiť; raz ju pristihol v jaskyni Peleas, syn aiginského kráľa, a bohovia mu pomohli, aby sa jej zmocnil násilím; darmo sa bohyňa menila na vodu, oheň, leva, hada a chobotnicu; Peleas popálený, mokrý, pohryzený a postriekaný atramentom ju pevne držal a nakoniec zo zápasu vyšiel ako víťaz; Ithis porodila Peleovi syna Achilla

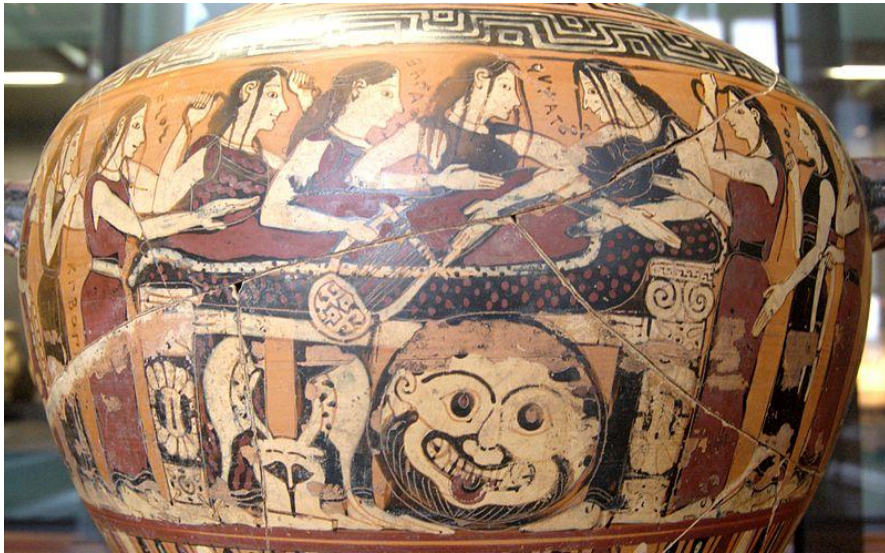
www: veštba Ithis povedala, že si jej syn získa veľkú slávu, ale zahynie mladý, alebo naopak bude žiť dlho ako bezvýznamný muž; bolo prirodzené, že sa matka so synom nemohli zhodnúť ohľadom Achillovho osudu; Tethis bola dobrotivá a láskavá bohyňa, a tak neraz zasiahla do osudu práve svojou dobrotivou povahou; zachránila boha Hefaistu, keď ho matka, bohyňa Héra, zvrhla do priepasti pre jeho telesnú chybu (porovnaj *Sparta*); tiež ukryla boha Dionýza pred prenasledovaním šialeného Lykurga; keď Dia pripúťali k trónu vzbúrení bohovia (pozri *Titanomachia*), privolala na pomoc obra Briarea (pozri *Hekantoncheirovia*), ktorý ho oslobodil (pozri *teogonia*); na svadbe Tethis s Peleom došlo ku známemu sporu o zlaté jablko zo záhrady Hesperidiiek (pozri *jablko zvady*), ktoré viedlo k Trojskej vojne

<http://en.wikipedia.org/wiki/Thetis>

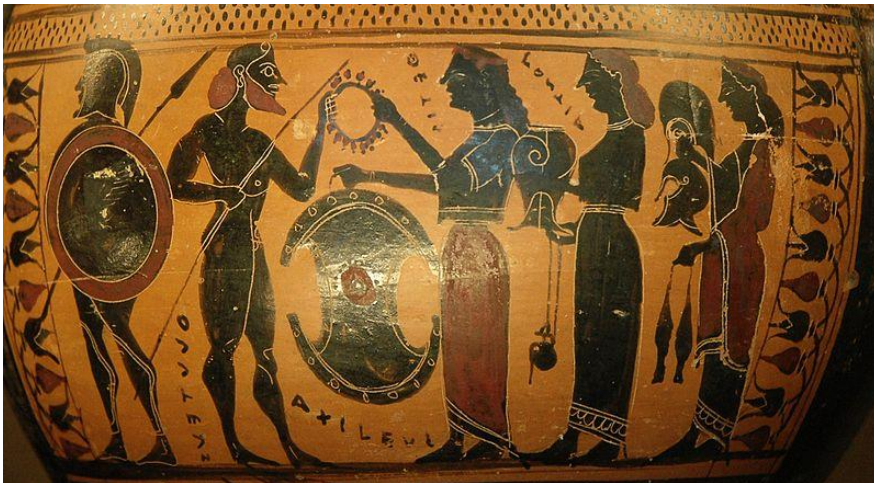

Zápas medzi Thetis a Peleasom (500-475 pr.Kr.)
Thetis meniaca sa na levicu (kylix z Vulci, 490 pr.Kr.)

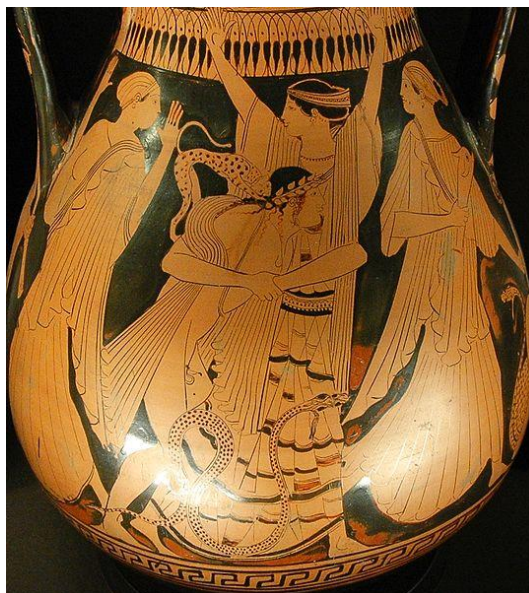
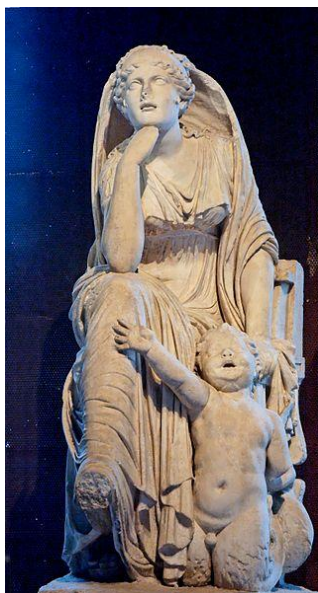

Thetis s Nereídami smúti nad Achillom (hydria, 560-550 pr.Kr.)

Thetis prináša brnenie pre Achilla (hydria, 575-550 pr.Kr.)

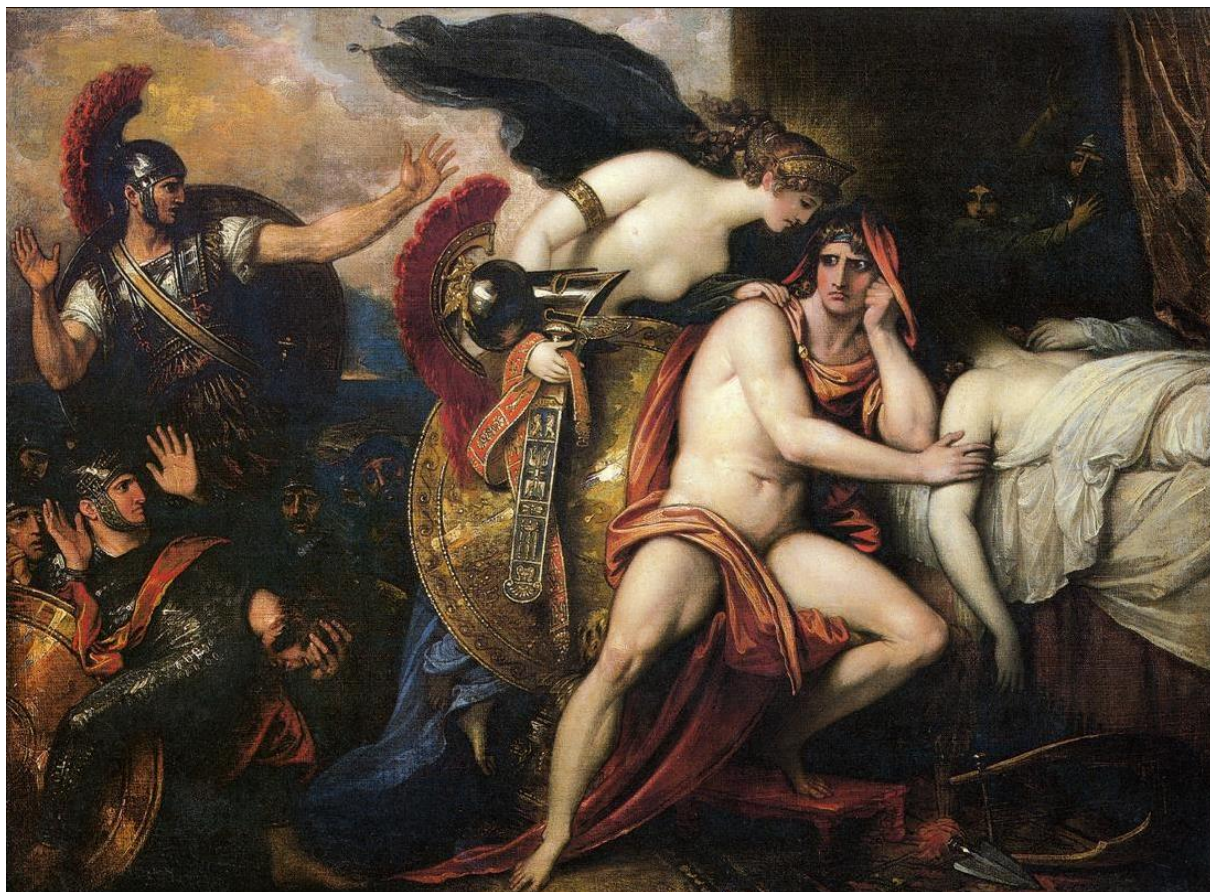

Thetis s Tritónom (1.st.pr.Kr.)
Thetis meniaca sa na hada (antická keramika)

Thetis na Hippokampovi (rímska mozaika, 1.-3.st.)
Víťazný Peleas si odvádza Thetis (pyxis, 470-460 pr.Kr.)

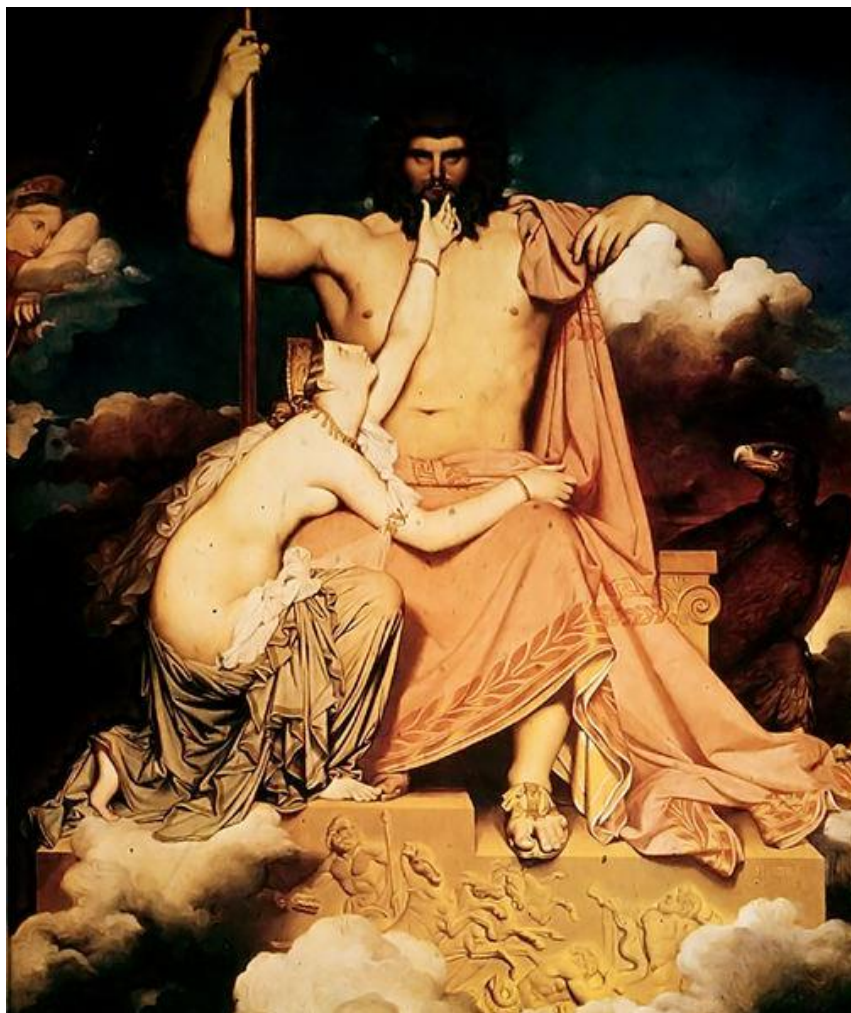

B. West: Thetis prináša Achillovi brnenie (1806-1808)

B. West: Thetis dáva Achillovi brnenie

J. A. Ingres: Jupiter a Thetis

J. H. Füssli: Thetis prosí Hefaista o zbroj pre Achilla

H. Rottenhammer: Svadba Pelea a Tethis

P. P. Rubens: Kúpeľ Achilla v Styx

Jacob Jordaens: Svadba Pelea a Tethis - Jablko zvady

P. Batoni: Thetis zveruje Achilla Cheironovi (18.st.)

P. G. Batoni: Thetis, Achilles a kentaur Cheiron (1770)

G. B. Tiepolo: Achilles utešovaný svojou matkou Thetis

S. Wyspiański: Thetis a Achilles (1897)

S. Wyspiański: Thetis a Zeus (1897)

Thiriell - v osobnej mytológii W. Blakea (pozri *Kniha Urizen*) je Thiriell prvým synom Urizena; k dispozícii je možnosť zámieny s Tiriellom, protagonistom prvej proročkej knihy toho mena; v *Knihe Urizen* má jednoznačnú identifikáciu so vzduchom zo štyroch elementov

W. Blake: Zrodenie štyroch synov Urizena (kópia ilustrácie z *Knihy Urizen*, 1818)